

IISALMEN LUONTOUTISET

1998

IISALMEN LUONTOUUTISET

1998 JOULUKUU

Julkaisija: Iisalmen Luonnon Ystävain Yhdistys Ry.
Vastaava toimittaja: Kai Jäderholm

Iisalmen Luontomuseo
Kulttuurikeskus
Kirkkopuistonkatu 9
74100 Iisalmi
p. 017/818387

Alkuvuoden 1999 toimintaa:

29.1. klo 18.00
luontomuseolla opetellaan tunnistamaan pöllöjä

Helmi-maaliskuussa
pöllöretket

Maaliskuun puolessa välissä vuosikokous

2.5. klo 7.00
Yleisölinturetki

14. – 16.5.
Linturetki Liminganlahdelle

Toukokuun viimeisellä viikolla valkovuokkoretki

Hallituksen kokoukset tammi-toukokuun ensimmäinen tiistai

VILLI POHJOLA

Pertti Kaarakainen

Metsähallitus on tehnyt viime vuosina ympäri Suomea paljon erittäin hyviä ja mielenkiintoisia retkeilykohteita, jotka pitävät sisällään mm. retkeilyreittejä kanootilla, maastopyörällä tai jalkaisin, luontopolkuja ja virkistyskalastusalueita koskissa ja järvissä. Villin Pohjolan alueilla on myös otettu huomioon huonompikuntoiset ja muutenkin laiskem-min liikkuvat rakentamalla paikallaan olevia lomakohteita. Osaa näistä kohteista voi käyttää ympäri vuoden.

Kevät ja syksy ovat olleet allekirjoittaneelle parhaimpia ajankohtia, keskikesä kun tuo suuret määrät hyttysiä ja muitakin ”haittatekijöitä”, vaikka kyllähän silmiä hivelevä kauneus ja hyvät kala-apajat siirtävät ne vähäiset huolet ”huomiseksi”. Muun muassa Peurajärven retkeily- ja kalastusalueella Sotkamon ja Nurmeksen rajamailla, jossa neljä isoa järveä yhtyy jokien välityksellä toisiinsa, muodostuu mainio retkeilyreitistö. Ja hyvät kalastuspaikat kruunaavat kaiken.

Eräänä iltana patikoimme Peurajärven itäpuolella, etsien suurta luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettua kivenlohkarettä, Kärnän kiveä. Noin parin kilometrin patikoinnin jälkeen sen löysimmekin, ja se oli todella uskomattoman suuri. Noin 8-10 metriä korkea, lähes pyöreä ja vain noin metrin paksuinen kivenjätkäle, joka oli maassa kiinni vain noin vajaan metrin matkalta. Uskomatonta, miten se on voinut pysyä siinä ties kuinka monta tuhatta vuotta???. Aivan siitä läheltä löytyy myöskin kuuluisa Hiidenportin Kansallispuisto, jonka rotkomaisemat ovat jylhää nähtävää. Kannattaa patikoida. Matkailu avartaa Kotimaassakin.

METALLITOLPAT KÄPYTIKKOJEN SOIDINPAIKKOINA IISALMESSA

Eero Antikainen

Käpytikoille (*Dendrocopus major*) on ominaista, että keväällä soidinaikana sekä koiras että naaras pitävät keskinäistä yhteyttä rummuttamalla nokalla kuivaan kelonkylkeen. Hyvin usein rummutus tapahtuu puun latvassa muutaman sekunnin sarjoina. Pariton koiras saattaa päristellä jopa 500-600 kertaa päivässä, naaras huomattavasti harvemmin (von Haartman ja muut 1969: Pohjolan linnut s. 613-618). Rummutus voi kantautua satojen metrien, mahdollisesti kilometrienkin päähän.

Suhteellisen lämpimänä keväämunana (+ 12 astetta) 14.V. 1997 käpytikat olivat keksineet Iisalmen aseman seudulla sähkölinjan lähes parikymmentä metriä korkeat tolpat välineikseen soidinkommunikaatiossa. Kaksoistolppainen sähkölinja kulkee täällä metsän ja asutusalueen sekä Paloisvuorenraitin eli kevyenliikenteen väylän vierellä. Lähellä Junailijankadun kulmausta linja nousee mäennpyylälle. Sähkölinjan puisten tolppien päälle on kiinnitetty pystyyn yli metriset metallipalkeista tehdyt jatkeet, joiden lyhyiden poikkirautojen varassa osa johdoista kulkee.

Tikat rummuttivat näitä metallipalkkeja. Eräässä pylväsrakennelmassa nakutti yksi yksilö ja toisessa noin sadan metrin päässä pari muuta. Koputusääni oli varsin kuuluva, metallin vahvistama. Rummutukset alkoivat jo ennen kello kuutta, jolloin linnut tulivat paikalle, ja jatkuivat yli tunnin. Samalla alueella, niinikään keväämunana, Ritva Antikainen havaitsi käpytikan hakkaavan raitin varrella olevia metallisia, muutaman metrin korkuisia lyhtypylväitä. Vastaavanlaista metallitolppien hyödyntämistä emme ole aikaisemmin havainneet, vaikka olemme liikkuneet raitilla varsin paljon ja käpytikkoja nähdään myös Makkaralahdella usein. Laji kuuluukin seudun pesimälinnustoon.

Olisiko niin, että joku liikkeellä olleista tikoista keksi aivan sattumalta metallipalkan antaman äänen ja veti toisetkin mukaan erikoiseen "pärryyttely-iloitteluun"? Tikat kun aina silloin tällöin yltyvät nakuttamaan epätavallisia kohteita kuten esimerkiksi rakennusten lautaseiniä, puhelintolppia ja mainoskylttejä. Väisänen ja muut (1998: Muuttuva pesimälinnusto s. 290) toteavat, että lahot ja kuolleet puut eivät ole käpytikoille yhtä välttämättömiä kuin muille tikkalajeille, ja että käpytikat viihtyvät nykyään hyvin aukoissa metsissä ja metsien laiteilla. Iisalmen aseman seutu edustaa juuri tällaista maastoa.

Mainittakoon vielä, että tikoilla mahdollisuus soidinrummutukseen saattaa vaikuttaa pesimäalueen ja jopa itse pesäpuun valintaan (ks. esimerkiksi Iisalmen Sanomat 9.VII. 1996 s. 7).

JOTAKIN JÄLLEEN NAAKKOJEN BIOLOGIASTA IISALMESSA

Eero Antikainen

Iisalmi on 1960-luvun lopulta saakka saanut pitää pesivää naakkakantaa kantakaupunkinsa alueella, vaikka veikeät "kirkhakkiset" ovat puuttuneet monesta muusta sisä-Suomen kaupungista. Erityisesti rautatieasema veturitalleineen näyttää muodostuneen kaupunkimme naakoille keskustapiksi. Pesäkolojen lisäksi täällä on kesäisin tarjolla useita ruohostoalueita, joilta löytyy runsaasti hyönteisravintoa.

Aseman seudun vetovoimaa kohottavat vielä ratapihan valonheitinpylväät, varikon (vanhojen höyryvetureiden) vedenviskuritorni ja tallin tumma katto, jotka tarjoavat naakoille turvallisia oleilu- ja tarkkailupaikkoja

(ks. Antikainen 1980: *Lintumies* 50:98-101 ja 1994: *Suomen Luonto* 53: 24-27).

Lähialueen puut sekä asema-alueen pohjoispään metsiköt tuovat vielä yöpymispaikat mukaan viihtyisyyden tarjontaan. Etenkin Paloisjärven sijaitseva likeinen Laukkusaari sekä Makkaralahden suulla oleva Pajuniemi ovat olleet naakkojen suosimia yöpymispaikkoja.

Naakat näkyvät Iisalmen kaupunkikuvassa nykyään lähes ympäri vuoden.

Pesimäajan ulkopuolella ne ruokailevat yhdessä varisten kanssa paljolti Peltomäen kaatopaikalla, mutta lehahtelevat muutamien yksilöiden pikkuparvina myös keskustan pihoihin. Sekaparvet kokoontuvat muutamia kymmeniä minuutteja ennen auringonlaskua tietyille, yhteiselle yöpymispaikalle, jonka sijainti vaihtelee vuoden kierrossa ja vuosien mittaan (ks. kuva 1 ja Mutanen 1997: *Iisalmen Luontouutiset* s. 24-35).

Fysiognomialtaan tummat havupuumetsiköt näyttävät olevan suosiossa. "Yöpuullaan" (= roosting site) linnut istuvat tiheissä oksistoissa, mutta eivät aivan latvassa. Talviaikana muita lähiseutujen, jopa toisten kaupunkien naakkoja liittyy yhteen suurparviksi, jotka voivat kierrellä satojen kilometrien alueella. Ankarien talvien aikana naakat saattavat hävitä sisämaasta kokonaan joiksikin viikoiksi ja jopa kuukausiksi. Tällöin ne siirtyilevät rannikolle talvehtimaan. Osa naakoista muuttaa Itämeren maihin (von Haartman ja muut 1969: Pohjolan linnut värikuvin 9: 689-695; Antikainen 1994: *Naturschutz Report* 7 (2): 268-278, Germany).

Levoton jouluaatto

Jouluaattona eli 24. XII. 1997 havaitsin Kangaslammin hautausmaalla naakkojen talviyöpymiseen liittyvää häiriökäyttäytymistä, mikä lienee raportoimisen arvoista. Noin 250 yksilöä käsittävä parvi oli pitänyt syystalvella hautausmaan metsikköä yöpymispaikkanaan ja saapui ennen klo 14 paikalle asettautuen seurallisesti äännellen puiden latvuksiin. Jouluaattona hautausmaa oli ymmärrettävistä syistä yhtenä kynttilämerenä. Ihmisiä kuljeskeli joka puolella metsikköä. Parkkipaikoille tulevien ja sieltä poistuvien autojen käyntiäänien yhtenäinen jymy kantautui ympäristöön. Myös Sahintie oli täynnä autoliikennettä. Tämä kaikki sai naakat

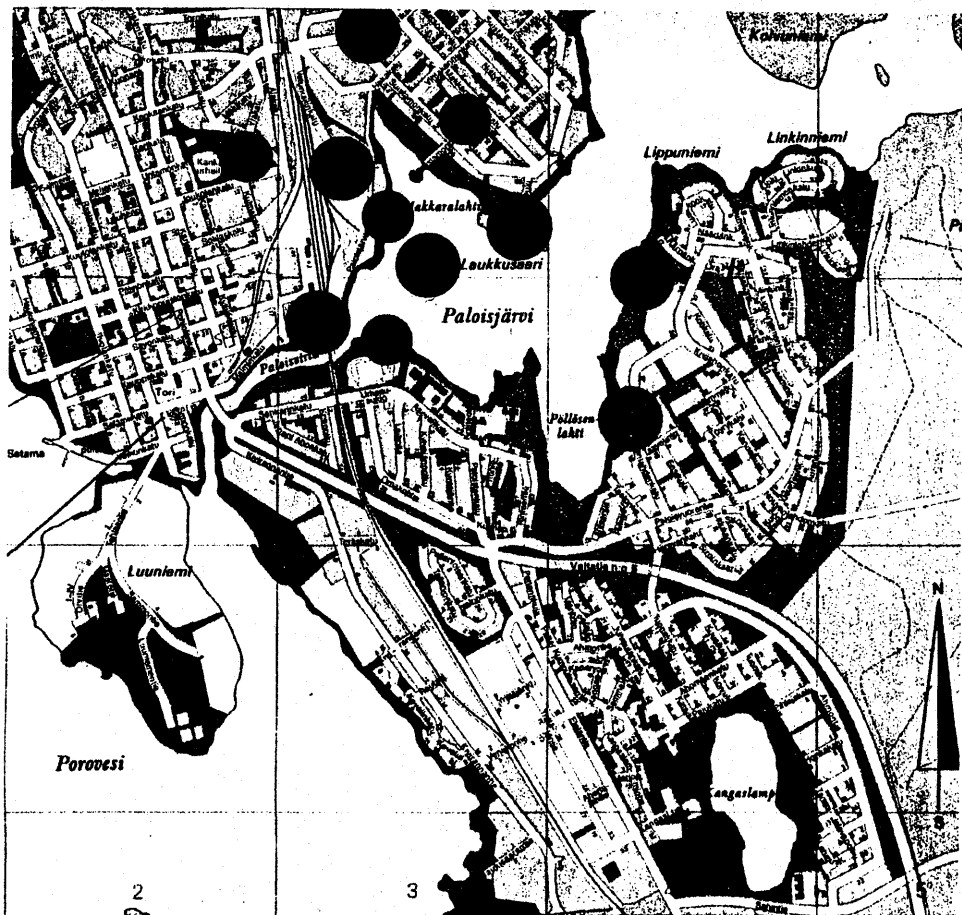
käyttäytymään poikkeavasti. Pimeässä niiden oli vaikea lähteä hakemaan toista yöpaikkaa. Niinpä ne lentelivät levottomasti puusta puuhun. Osa kieppui puiden yläpuolella suuntaa ja laskeutumista hakiin. Satojen kynttilöiden valo oli muuttanut niiden yöntumman ja turvalliselta tuntuvan ympäristön pelottavaksi. Vielä klo 15.40 aikoihin kirkhakkiset lentelivät edestakaisin hermostuneesti. Mutta liikenteen myöhemmin rauhoittuessa ne vähä vähältä tottuivat tilanteeseen ja uskaltautuivat asettautumaan oksistoihin.

Toisinaan sää saattaa aiheuttaa häiriöitä yöpymiskäyttäytymiseen. Alkuvuodesta eli 23.II. 1998 noin 30 naakan tiheä parvi vaihtoi ilmeisesti kesken illan yöpaikkaa. Se lensi klo 19.37 Lippuniemen suunnasta Makkarakadun alkupäässä olevaa metsää kohti asettuen sinne yöpuulle. Aurinko oli laskenut jo hieman klo 17 jälkeen ja keli oli keho: räntää satoi runsaasti, lämpötila vaihteli nollian vaiheilla. Tällaisissa olosuhteissa, samoin kuin alijäähtyneen veden sateessa oksat saattavat muodostua niin liukkaiksi, etteivät ne pidä kunnolla edes naakan kynsiä. Paikka on pakko vaihtaa.

Tast ja Rassi ovat tutkineet naakkojen talviyöpymistä ja yöpymislentoja tähän mennessä laajimmin maassamme. He tekivät tutkimuksensa Tampereella (1973: Ornis Fennica 50: 29-45). Suomen Lintutieteellisen Liiton paikallisissa faunistisissa lehdissä on verraten runsaasti irrallisia tietoja naakkojen talviesiintymisestä. Naakan tilanne yleensäkin Suomessa on kohentunut selvästi sitten 1960-luvun. Väisänen ja muut (1998) arvioivat, että nykyinen pesivä kanta vaihtelee 40000 ja 60000 parin välillä.

Viime vuosina naakka on valittu eräiden paikkakuntien, muun muassa Muhoksen tunnuslinnuksi.

Lopuksi tulkoon mainituksi, että Iisalmen naakkojen yöpymistä koskeva erillistutkimus on allekirjoittaneella työn alla.

Naakkojen (*Corvus monedula*) yöpymispaikkoja talvella lisalnessa.

YMPÄRISTÖYSTÄVÄLLISEMPÄÄ VAUVANHOITOA(KIN)

Heidi Rönkkö

MIKSI?

On muotia olla eko. Mainostajat ovat myös havainneet tämän seikan. Nykyään onkin yhä harvinaisempaa törmätä tuotteeseen, josta ei jo usean metrin päähän hyppää silmille EKO kissankokoisilla kirjaimilla. Moni poimii tällaisen tuotteen hyvillä mielin ostoskärryynsä ja mainosmies nauraa hyllyn takana pitkiin viiksiinsä!

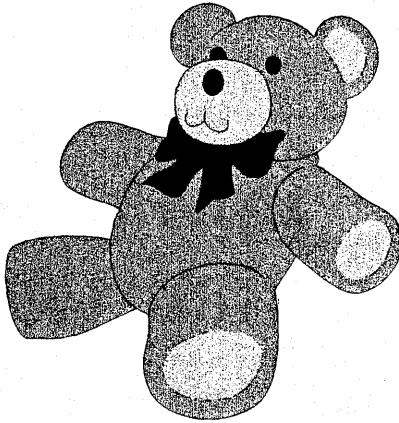
Voit ostaa viiksimieheltä puhtaan vihreän omantunnon.

Hedelmällisempää olisi kuitenkin pysähtyä miettimään MIKSI. Tämäkin juttu voisi olla pelkästään tiivistelmä vinkkejä ympäristön huomioimisesta vauvanhoidossa. Koska monilla hyvillä aikeilla on taipumus jäädä toteutumatta, haluankin ensin tuoda esille ajatuksia, jotka toivottavasti helpottavat hyvien aikomuksien muuttumista luonnolle ystävällisemmiksi teoiksi asti.

MENNEISYYS JA TULEVAISUUS

Täytyykö palata menneisyyteen, jotta saavuttaisimme tulevaisuuden? Outo kysymys, mutta aiheellinen. Menneet sukupolvet elivät niukkuudessa, heillä ei ollut vara haaskata luonnon antimia. Silloin ihmiset vielä ymmärsivät olevansa osa luontoa. Nykyään vallitsevat, valtaväestön ihailemat arvot, ohjaavat yhteiskuntaa vieraantumaa luonnosta yhä enemmän ja enemmän. Ihmiset eivät enää käsitä, mistä koko ihmiskunnan elämä on riippuvainen. Luonto on nykyihmiselle liiaksi itsestäänselvyys, jota ei osata arvostaa.

Tulevat sukupolvet, ne, joiden isovanhemmille me nyt vaihdamme vaippaa, saattavatkin joutua korjaamaan suuren määrän nykyihmisten luonnolle tuottamaa vahinkoa. Haluatko sinä siis vaikeuttaa jälkeläistesi elämää tai jopa tehdä sen täysin mahdottomaksi, kun toisaalta voit valita luonnolle ystävällisemmän elämäntavan? Lapsesi saattaa aikuistuttuaan laskeskella omaa ”ekologisen kuormituksen” määräänsä ja utelee sinulta, miten häntä pienenä hoisit...

ITSEKKYYS

Viidakon ja luonnon lakihan on, että vain vahvat elävät. Elämä vaatii tiettyä itsekkyyttä ja onkin täysin luonnollista haluta itselleen ja jälkeläisilleen parasta mahdollista. Täytyy vain opetella ajattelemaan ”omaa nokkaansa” pitemmälle, mikä on pitemmän päälle eli kestävän kehityksen kannalta, järkevin teko.

Omille rakkailleen ei myöskään halua mitään ikävää eikä kurjaa.

On aivan oikein ja inhimillistä ajatella ensin kuitenkin oman lapsensa tai puolisonsa etua kuin luontoa tilanteen niin vaatiessa. Liika ekoilukaan ei ole välttämättä kovin luonnonmukaista, ainakaan silloin jos luonnon oman luomuksen (=ihmlapsi) perustarpeita ei tyydytetä luonnonsuojelun nimissä. Rakkaus omaan lapseen saa ja sen pitää mennä ohi kaiken muun.

VIKSIMIEHET

Viiksimies nauraa hyllyn takana siksi, että menit ylipäättään lankaan ja ostit tuotteen. Yleisen hyvinvoinnin kohoamisen seurauksena kulutamme aivan liikaa. Toimeen tulee murto-osalla niistä hyödykkeistä, joita päivittäin käytämme. Mainosmiesten epäkiitollisena työnä on kuitenkin saada meidät vakuuttumaan, että emme kerta kaikkiaan selviä elämästä ilman heidän tuotettaan.

Ympäristöystävällisempi elämä pistää siis pohtimaan, mitä todella

tarvitaan. Jos tuotetta tarvitsee, sitten vasta valitaan tuoteryhmästä se kaikkein ympäristölle ystävällisin vaihtoehto. Mainosmiehet ovat kehitelleet jos jonkinmoisia ympäristömerkkejä, joten älä haksahda niihin. Luotettavimpia ympäristöystävällisyyden takeita ovat joutsenmerkki sekä ruotsalainen ”bra miljöval”.

Lastenhoitotarvikkeita on nykyään suuri valikoima helpottamaan vanhempien arkea. Kaikki uutuudet eivät kuitenkaan ole välttämättömiä, jotkut tosin

VINKKEJÄ LUONTOA SÄÄSTÄVÄÄN VAUVANHOITOON

* Käytä kestovaippoja. Harsot ovat vaippahousujen kanssa yllättävän helppoja käyttää ja jo parillakymmenellä harsolla ja kymmenellä vaippahousulla selviää niin, ettei pyykkikonetta tarvitse pyörittää joka ilta. Älä kavahda ennakkoluuloja vaan kokeile ensin harsoja!

- Et kasvata jätevuorta kaatopaikalle. Kestovaippojen pesunkin huomioonottaen ne kuormittavat luontoa huomattavasti kertakäyttövaippoja enemmän.

- Vauvan iho pysyy terveempänä ilmavilla harsovaipoilla, koska ne eivät ”haudo”.

- Kestovaipan huuhevedellä voit jopa lannoittaa viherkasvisi ja/tai puutarhasi.

- Kestovaippoja käyttämällä säästyy myös huomattava summa rahaa eli n. 3000-4000 mk lapsen 2,5 vuoden ikään mennessä. Lue aiheesta enemmän Luonnonsuojelijasta 8/1998.

* Imetä vauvaa niin kauan kuin mahdollista; mikään ei voi olla luonnonomukaisempaa!

- Vauva saa vasta-aineita äidinmaidosta ja pysyy terveenä.

- Myös allergioiden todennäköisyys pienenee.

- Hygieenistä ja helppoa...ruoka aina mukana ja lämmitetty valmiiksi.

- Ei kuormita luontoa (ei jätettä, ei tuotanto- eikä kuljetuskuormituksia).

* Vauvan alkaessa syödä soseita voit tehdä ne itse valmisruokien sijaan. Keitä kerralla suurempi erä vauvalle sopivia juureksia, jotka sitten soseutat. Annostelet rasioihin parin aterian verran ja pakasta.

- Saat tehtyä yhdellä kertaa ateriat pitkälle ajanjaksolle, joten säästät samalla energiaa ja omaa aikaasi.

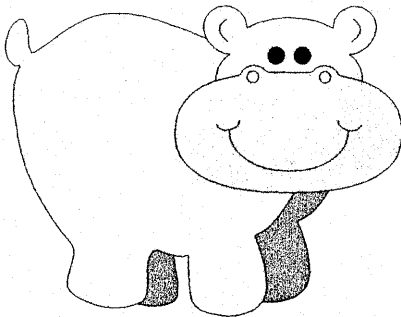
- Voit käyttää oman maakuntasi luomutuottajien juureksia, jolloin hyöty jää omaan pitäjään. Säästytään suurelta kuljetuskuormitukselta.

- Pakastuksessa kannattaa uusiokäyttää margariini- ja voimariinirasioita.

* Kierrätä pieniä vauvan vaatteita. Ne ehtivät olla päällä vain muutaman kerran, kun jo ovat pieniä, joten eivät kerkeä yhdellä vauvalla juuri kulua!

- Käyttäessäsäi tuttavilta ja sukulaisilta saatuja kierrätysvaatteita sekä kirppu-torilta ostettuja vaatteita vauvan vaatevarasto on suuri, jolloin pyykkiä voi pestä täysillä koneellisilla joten energiaa säästyy.

- Säästät myös rahaa.

* Leluja kannattaa myös ostaa kirpputoreilta, koska samat lelut jaksavat harvoin pientä pitkään kiinnostaa. Kannattaa suosia luonnon materiaaleista tehtyjä kotimaisia leluja, jotka kestävät vuosikymmeniä. Nämä lelut ovat ehkä hiukan kalliimpia, mutta tuotteen elinkaarta ajatellen monta kertaa ympäristöystävällisempiä kuin kaukomailla tehdyt muovilelut.

* Ulkoile ja retkeile vauvan kanssa paljon jo alusta asti. Osoita itse kiinnostusta ja arvostusta luontoa kohtaan, jolloin lapsesikin kasvaa ymmärtämään rikkauten, jonka hyvinvoiva ympäristö ihmisille tarjoaa.

LOPUKSI

Tässä tuli esille vain muutama idea varsin suppealta alueelta esimerkiksi sitä, miten voimme teoillamme vaikuttaa ympäristöömme. Jotkut puolustelevat ekologisesti vastuutonta käyttäytymistään sillä, ettei se auta jos minä yksin teen niin, kun kymmenen muuta kuluttaa ”viimeisen päälle”.

Jospa ”ekomuodista” olisi todellisen vihreämmän elämäntavan edistäjäksi. Maailmanmeno saisi muuttua suuntaan, jolloin sosiaalinen paine ohjaisi ihmisiä käyttäytymään ympäristöä sekä jälkipolvia ajatellen. Ihmiset itsekin olisivat kenties onnellisempia, kun ei olisi sitä tavatonta suoriutumisen pakkoa...ostaa uutta autoa ja viimeistä huutoa olevia vaatteita ym. elämisen kannalta toisarvoisia asioita. Heidi Rönkkö ILYY:n ympäristönsuojelujaoksen vetäjä, poikavauvan äiti

**LUONTOMUSEOLLANÄKEE
PALJON PALJON LAJEJA JA
IHAN HELPISTI, NE EIVÄT
YLEENSÄ KARKAA.**

**TULE SINÄKIN
TUTUSTUMAAN JA TUO
YSTÄVÄSI MUKAAN**

Ylä-Savon vuoden 1998 lintuhavainnot

Jarmo Yliluoma

Yhteenveto on koottu Luonnon Ystävien lintuhavaintojen tietokannasta. Sieltä löytyy kaikki Luontomuseolle ilmoitetut lintuhavainnot.

Joulukuusta 1997 aina huhtikuulle 1998 Iisalmen keskustassa talvehti mustavaris. Jopa kuopiolaiset lintumiehet kävivät katsomassa sitä. Samaan aikaan keskustassa oleili myös lähes mustanvärinen varis, joka aiheutti sekaannusta. Tammikuun alussa löytyi nuori merimetso huonokuntoisena Kaikonluolta Kiu. Autotallilla Iisalmeen se kuoli. Alkuvuodesta tuli paljon ilmoituksia lapinpölystä. Esim. 10.2. Hernejärvi Iis, 20.3. Suolahti Son, 25.3. Ahmo Iis, viimeinen havainto 28.4. Kihlovirta Iis. Muutenkin pöllöt olivat enemmän äänessä kuin keväällä 1997. Harmaapäätikka oleskeli Iisalmen Levämässä 20.3. Isolepinkäinen saapui Etelä-Suomesta 24.3. Urpiaisia tavattiin koko talven. Suurin parvi lienee 25.3. tavattu 2000 linnun parvi Soinlahdesta Iis.

Vesilinnuista saapui ensimmäisenä sinisorsa 28.3 Paloisvirtaan Iis ja telkkä Kihlovirtaan Iis. Laulujoutsenia ilmestyi Koirakoskelle Son 29.3. kolme yksilöä. Ensimmäinen töyhtöhyppä tavattiin Porovedeltä Iis 29.3. ja pulmuset lensivät 30.3. Valkeiskylälle Vie.

Huhtikuun loppupuoli olikin sitten varsinaista ryntäystä. Tässä joitakin saapumisaikoja:

naurulokki	17.4.	kapustarinta	25.4.
västäräkki	17.4.	tavi	25.4.
sepelkyyhky	18.4.	haapana	25.4.
isokoskelo	18.4.	pajusirkku	25.4.
peippo	19.4.	metsähanhi	25.4.
isokuovi	19.4.	niittykirvinen	25.4.
piekana	19.4.	punasotka	25.4.
räkättirastas	19.4.	ruskosuohaukka	25.4.
hiirihaukka	19.4.	jouhisorsa	25.4.
kiuru	19.4.	metsäviklo	25.4.
tuulihaukka	21.4.	lapasorsa	26.4.
punarinta	22.4.	tukkasotka	26.4.
punakylkirastas	22.4.	kaulushaikara	26.4.
kalalokki	23.4.	uivelo	28.4.
nokikana	23.4.	lehtokurppa	29.4.
sinisuohaukka	23.4.	järripeippo	29.4.
harmaalokki	23.4.	silkkuiikku	30.4.
kivitasku	23.4.	valkoviklo	30.4.
hemppo	23.4.	laulurastas	30.4.
selkälokki	23.4.		

Huhtikuun harvinaisuuksista mainittakoon tunturikiuru 25.4. lintutorni Lap ja kanadanhanhi 28.4. Kihlovirta Iis. Ainakin kolme kaularengastettua laulujoutsenta tavattiin. Yksi oli rengastettu Pyhäsalmissa ja toinen Pohjois-Saksassa Wulfsahlessa. Rengas näkyy kauaksi kiikareilla mutta numeroista on vaikea saada selkoa. Jos törmäät tällaiseen ilmoita luontomuseolle asiasta niin käymme kaukoputkella lukemassa numerot.

Toukokuu oli sekini melkoista vilskettä kun suurin osa hyönteissyöjistä ja kahlaajista tuli Ylä-Savoon:

metsäkivinen	1.5.	käenpiika	10.5.
pajulintu	1.5.	keltavästäräkki	16.5.
rautiainen	1.5.	hernekerttu	16.5.
kirjosieppo	1.5.	punavarpunen	16.5.
lapinsirri	9.5.	leppälintu	16.5.
liro	9.5.	törmäpääsky	17.5.
mustaviklo	9.5.	pensastasku	17.5.
tiltalti	9.5.	tervapäsky	20.5.
punajalkaviklo	9.5.	harmaasieppo	21.5.
taivaanvuohi	9.5.	ruokokerttunen	21.5.
suokukko	9.5.	sirittäjä	27.5.
pohjansirkku	9.5.	peltosirkku	30.5.
räystäspääsky	10.5.	käki	31.5.
rantasipi	10.5.		

Toukokuun harvinaisuuksia olivat kuikka Akkalansalmi Lap 1.5., mustapyrstökuiri lintutorni Lap 2.5., muuttohaukka Nerkoonniemi Lap 2.5., valkoposkihanhi Kihlovirta Iis 2.5, meriharakka Nerohvirta Iis 3.5., mustalintu lintutorni Lap 5.5., heinätaivi Keskimmainen Iis 9.5.

Kesäkuussa yölaulajat olivat äänessä. Retkillä kuulumme ainakin lehto- ja pensaskerttua, viitakerttua, satakieltä ja luhtahuittia. Kesäkuussa löytyi myös yllättäviä pesintöjä. Esim. lehtopöllö pesi Iisalmessa yli 10 vuoden tauon jälkeen. Pähkinänakkeli pesi edelleen viimevuotiseen tapaan Iisalmessa. Myös ampuhaukan pesintä saatiin varmistettua.

Elo-syyskuun kahlaajamuutto oli melkoisen vilkasta. Sukevan Iskolan pelloita löytyi ainakin seuraavia kahlaajia: lapinsirri, pikkusirri, kapustarinta, suokukko, punajalkaviklo, liro, tylli, töyhtöhyppä, taivaanvuohi, valkoviklo, metsäviklo, pikkutylli. Pelot ovatkin Ylä-Savon parhaita kahlaajien muutonseurantapaikkoja.

Syksyn kohokohta oli eittämättä kapustahaikaroiden vierailu Sukevanjärvellä 20.9. Tästä on tarkempi selostus lehdessämme. Samoihin aikoihin n. 500 valkoposkihanhea ohitti Sukevan.

Marraskuussa tulivat koskikarat talvehtimaan tänne. Loppuvuodesta tavattiin useita pähkinähakkeja Iisalmen keskustassa. Tilhiä on ollut paljon. Vielä 15.12 Savipellolla Iis oli 300 linnun parvi. Samoin pyrstötiaisia on näkynyt paljon, ainakin 60 lintua on havaittu. Marraskuussa hiiripöllö oleskeli Vanhalanniemessä Iis ja Sourunsaarella Iis. Käpylintuja tavattiin runsaasti marras-joulukuussa. Suurin osa niistä oli pikkukäpylintuja mutta Koivuniemessä Iis oli ainakin 6 kirjosiipikäpylintua 14.12.

Vesilinnut sinnittelivät pitkään avonaisissa sulissa. Esim. mustalintu Paloisvirta Iis 17.11., sinisorsa, pilkkasiipi ja telkkä Kihlovirta Iis 9.12., laulujoutsen Koirakoski Son 20.12.

Kaiken kaikkiaan vuosi 1998 oli lintuharrastajan kannalta varsin antoisa. Toivottavasti jatkossakin jaksatte ilmoitella lintuhavainnoista luontomuseolle tai allekirjoittancelle näin saamme arvokasta tietoa paikallisesta linnustosta.

Jarmo Yliluoma
jarmo.yliluoma@kolumbus.fi

Kapustahaikara Sukevalla

Jarmo Yliluoma

Varsinainen lintumaailman sensaatio koettiin Ylä-Savossa 19.9., kun tuli tietoon, että Sukevanjärvelle oli ilmestynyt 5 kapustahaikaraa. Niistä tuli 298. havaittu lintulaji Pohjois-Savolle. Kyseessä oli kovan luokan havainto, sillä Suomessa kapustahaikarasta on tehty aiemmin vain kymmenisen havaintoa yksittäisistä linnuista.

Kaikki alkoi siitä kun maanantaina 14.9. Bongariliiton tekstiviestimiin tuli tieto, että Kirkkonummen Porkkalan tornista nähtiin puolenpäivän jälkeen kaksikymmentä kapustahaikaraa matkalla luoteeseen. Kesti perjantaihin asti, kunnes kaksi lintua löytyi ruokailemasta Siikajoen Tavossa rantalietteillä. Heti perään tavoitettiin kuusi kapustahaikaraa Kaarinan Kuusistonlahdelta Turun liepeiltä. Ne lähtivät sieltä lauantaiaamuna. Yksi erkani parvesta ja jäi Kemiön Sjöloxin merihanhien joukkoon, viisi jatkoi matkaansa ja lensi Hankoniemen poikki merelle kaakkoon.

Lopulta 19.9. viisi lintua ilmestyi Sukevanjärvelle. Vielä 28.9. havaittiin Maaningan Lapinjärven lintutornista yksi kapustahaikara, joka oli 300 kalalokin parvessa.

Viiksitimali ja kyhmyhaahka

Naapuriläänistä kuului kummia 30.11., kun kaikkien aikojen ensimmäiset Keski-Suomen viiksitimalit nähtiin Joutsassa ja myöhemmin päivällä Jyväskylässä yhdessä ruovikossa mahdollisesti jopa kymmeniä yksilöitä. Samalla viikolla timaleita oli myös Oulunjärvellä Vaalassa.

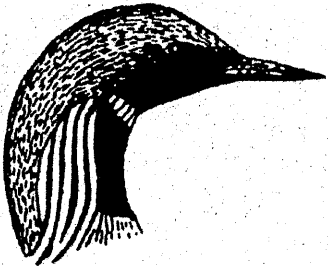
Tästä alkoi melkoinen ruovikoiden tarkastus. Maaningan Patalahdesta löytyi 6 viiksitimalia 12.11. Pohjois-Savolle 299. lintulaji. Melkein heti perään 14.11. Siilinjärven Iso-Jälällä oli yksi lintu ja Varkaudessa 18.11. vielä 2 viiksitimalia.

Hyvistä yrityksistä huolimatta lisaalmesta ja sen ympäristöstä ei löytynyt lintuja.

Kuopion Itkonniemissä 14.11 löytyi 300. lintulaji Pohjois-Savolle eli naraspuolinen kyhmyhaahka. Voi todeta, että loppu vuosi on ollut varsin hyvä ja mielenkiintoinen linnuista kiinnostuneille. Jatkossa voi olettaa, että kiinnostavia havaintoja tulee runsaasti sillä myyriä tuntuu olevan lähes joka paikassa. Ilmoitelkaahan luontomuseolle tai allekirjoittaneelle mahdollisista havainnoista.

Pohjois-Savon Lintutieteellinen Yhdistys **KUIKKA**

Kotisivu: <http://www.jmp.fi/~pslty/>

On lintuharrastajien erikoisyhdistys.
Jäsenmaksu 85 mk (perhejäsen
25mk), jolla saat mm Siivekäs-
lehden (2nroa), KLYY-
jäsentiedotteen (4 nroa) ja Tiira-
tiedotelehtisen (4 nroa).

Osoite: c/o Kuopion museo
Kauppakatu 23
70100 Kuopio

Ongitaan ongitaan !

Muistuupa mieliin aika jolloin olin poikanen. Silloin ongittiin ongella, jossa oli valtavan suuri koukku. Siinä vielä hurjan suuri kastemato, paksu siima ja erittäin suuri pilkki jolla saatiin siima oikenemaan. Mutta niin sitä vaan saatiin kaloja, vieläpä aika hyvin. Sitten ajat alkoivat muuttua. Alkoi tulla nykykielellä sanottuna lama. Kalansyönti heikkeni, nimenomaan siellä vedenpinnan alapuolella. Mutta toisella puolen alettiin keksiä erilaisia konsteja, jolla saataisiin kala ansaan .

Pienennettiin koukkuja, ohennettiin siimoja, alettiin käyttämään erilaisia syöttejä, hajustettiin niitä, että saataisiin kala koukkuun. Mutta kalakin oli saanut jostakin vinkin, josta ihminen, tuo ovela otus, aikoo narrata sen vedenpinnan yläpuolelle.

Tällä aloituksella aion vedota teihin, Hyvät Luonnon ystävät, niin paikalliset, kuin Luonnonsuojeluliiton jäsenetkin. Nyt on menossa jäsenhankinta kampanja ja pienellä työllä me Ylä- Savolaiset pääsisimme kaikkien aikojen ennätykseen jäsenluvussa. Joskus ammoisilla ajoilla on ylitetty kahdensadan jäsenen raja, nyt jo aika pitkään se on ollut noin satakahdeksankymmentä. Valitettavasti menneelläkin vuodella joka kymmenes jätti maksamatta jäsenmaksunsa.

Jos meistä vaikkapa joka toinen jäsen hankkisi vaikka yhdenkin uuden jäsenen, tekisimme jo valtakunnallisestikin merkittävän tuloksen, joka myös vaikuttaisi myönteisesti Iisalmen Luonnon Ystävain toimintaan.

Olenpa vakaasti sitä mieltä, että nykyisestä jäsenistöstä osa ei edes tiedä, missä Iisalmen Luontomuseo sijaitsee. Varmasti suuri osa ei ole käynyt tutustumassa paikalliseen ylpeyteen, joka on jopa valtakunnallisesti noteerattu korkeatasoiseksi. Tässäpä tuli vähän morkattua jäsenistöä, pankkaapa hihat heilumaan, myöskin nuoriso mukaan hyvän asian puolesta. Muutama kasvijaoston ja lintujaoston järjestämä tilaisuus on vetänyt kiitettävästi porukkaa, mutta esim. Luontokerho **SABERDA** herätkää henkiin!!

Tämän lehden takakannessa on pankkisiirtolomake jolla voi liittyä LS liiton jäseneksi ja jos yksi lomake ei riitä, niin siitä voi ottaa tiedot tavalliseen pankkisiirtoon.

Jäsenhoitaja, taloudehoitaja.

Pertti Kaarakainen.

OLET TERVETULLUT MUKAAN LUONNON- JA YMPÄRISTÖNSUOJELUTYÖHÖN!

Liittyessäsi Suomen luonnonsuojeluliiton jäseneksi saat samalla kotiseutusi luonnonsuojeluyhdistyksen jäsenyyden. Paikallisessa luonnonsuojeluyhdistyksessä voit tehokkaimmin vaikuttaa oman asuinalueesi ympäristönsuojeluasioihin.

Jäsenyyden myötä perheeseen tulee Luonnonsuojelija-lehti, joka ilmestyy kymmen kertaa vuodessa. Voit osallistua luonnonsuojeluliiton kursseille ja leireille jäsenhintaan. Suomen Luonnon jäsenhinta on alennettu 10%:lla, lisäksi mm. retkelymajoissa on jäsenhintatuuja.

LEIKKAA ALLAOLEVA PALVELUKORTTI JA LÄHETÄ SE SUOMEN LUONNONSUOJELULIITTOON!

Liityn Suomen luonnonsuojeluliiton paikallisyhdistyksen jäseneksi! Saan jäsenkortin maksettuaani minulle pian lähetettävällä pankkisiirto lomakkeella jäsenmaksun.

Jäsenmaksustani puolet menee paikalliseen ja alueelliseen luonnonsuojelutyöhön.

Jäsenmaksu v. 1999 on 130 mk, ja se vahvistetaan vuosittain.

Allekirjoitus: _____

Nimi: _____ synt.vuosi: _____

Osoite: _____

Postinumero ja -toimipaikka: _____

Puhelinnro: _____

Varsinaisen jäsenen kanssa samassa taloudessa asuva voi liittyä perhejäseneksi maksamalla perhejäsenmaksun. Vuonna 1999 perhejäsenmaksu on 40 mk.

Nimi: _____ syntymävuosi: _____

Nimi: _____ syntymävuosi: _____

Nimi: _____ syntymävuosi: _____

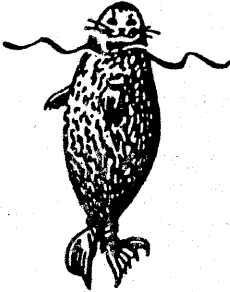
ISSN 0

**IISALMEN
LUONTOMUSEO**

Avoinna

ma, ke-pe 9-15

ti 12-19

Postimaksu

3,00

Suomen luonnonsuojeluliitto

Kotkankatu 9

00510 HELSINKI

